

Med meteorologi in klimatologi deljena mnenja o vplivu pojava tople grede na sedanje vremenske spremembe

Medtem ko so severno Evropo pestili orkani se je dežja žejno Sredozemlje kopalo v soncu

Letošnja zima bo nedvomno prešla v meteorološke anale kot ena najbolj sušnatih in neobičajnih. Medtem ko je orkan »Vivian« v severni in srednji Evropi povzročil skoraj sto mrtvih in neprecenljivo gmotno škodo, so nad Sredozemljem zabeležili nadpovprečno visoke temperature. Krivca za to neobičajno meteorološko situacijo sta bila izredna barična depresija nad Islandijo in anticiklon nad Azorskimi otoki. Še več, azorski anticiklon se je občasno združeval z ruskim, tako da je nastala sredozemska os visokega zračnega pritiska, ki je značilna za poletne mesece. V takih pogojih je povsem razumljivo, da frontalnim motnjam ni uspelo prodreti v Sredozemlje in če so občasno prodrle, so povzročile le neznatne padavine.

Nič čudnega torej, da se sedaj za meteorologijo in klimatologijo ne zanimajo samo znanstveniki, temveč da sta ti dve znanstveni veji postali zanimivi tudi za politike in navadne ljudi. Vse je strah klimatskih sprememb, ki bi lahko prizadele obširna območja našega planeta. Že sedaj je lahko vsakomur jasno, da se bo Italija v prihodnjih mesecih spoprijemala s sušo skoraj katastrofalnih razsežnosti.

Za meteorologe je jasno, zakaj je prišlo do teh vremenskih sprememb, ni pa jim jasen mehanizem, ki je te spremembe sprožil. Tudi klimatologi niso enotnega mnenja. Medtem ko nekateri vztrajajo pri trditvah, da so že v teku prave podnebne spremembe, ki naj bi jih povzročil pojav tako imenovane tople grede, pa drugi zavračajo tako teorijo in trdijo, da je že v preteklosti prihajalo do odstopanj, da je podnebje podvrženo stoletnim ciklusom in da se orkanska neurja v Severnem morju ponavljajo vsakih 25 let. Tega mnenja je Humbert Lamb z East Anglia University, eden najuglednejših britanskih klimatologov. Tudi stalni predstavnik italijanskega Višjega sveta za raziskave CNR pri World Climate Research Programu Ottavio Vittori zavrača tezo o topli gredi. Po njegovem mnenju je treba na vsa dogajanja gledati s širše perspektive.

Navadni ljudje primerjajo podnebne spremembe za obdobje od 20 do 30 let, kar daje zgrešen vtis, da smo res priča klimatskim preobratom. Če pa analiziramo daljše obdobje, so ugotovitve povsem drugačne. Vittori navede, da je po koncu zadnje ledene dobe pred 10 tisoč leti temperatura na našem planetu naraščala, vmes pa je prihajalo tudi do odstopanj in nihanj. Zgovoren primer je obdobje od leta 1500 do leta 1800, ki ga nekateri imenujejo tudi »mala ledena doba«, saj kronike zgovorno poročajo o izredno hudih zimah in nizkih temperaturah tudi v poletnih mesecih. Po tem obdobju je temperatura ponovno stalno naraščala do leta 1940, sledilo je krajše hladnejše obdobje do konca sedemdesetih let, v zadnjem desetletju pa je prišlo do ponovnega vzpona temperature. Leta 1980, 1981, 1983, 1987 in 1988 so bila najtoplejša v tem stoletju, zadnji dve pa sta bili vsaj v Italiji izredno sušnati. Tako Hubert Lamb kot Ottavio Vittori sta prepričana, da na našem planetu prihaja do pojava tople grede, a po njunem mnenju ta še ne vpliva na podnebje.

Da bo vsa zadeva jasnejša, naj povemo, da je pojav tople grede posledica izgorevanja, pri katerem nastaja ogljikov dioksid. Dokler se je to izgorevanje omejevalo na žive organizme, občasne gozdne požare in ognjeniške izbruhe, je narava brez večjih težav vzpostavljala ravnovesje. Ko pa je človek z industrijsko revolucijo začel rabiti ogromne količine premoga, se je to ravnovesje porušilo. Ogljikov dioksid se dviguje v visoke plasti ozračja in se obnaša kot steklo v rastlinjaku, ki prepušča sončne žarke, a ne dovoljuje infrardečega izžarevanja v nočnih urah.

James Hansen, direktor inštituta Godard pri ameriški vesoljski agenciji NASA je že junija 1988 pred komisijo za energijo ameriškega kongresa napovedal, da bo pojav tople grede v prihodnjih letih popolnoma porušil dosedanje klimatske modele. Zagovorniki te teorije navajajo, da je bila leta 1890 povprečna temperatura našega planeta 14,5 stopinje Celzija, leta 1980 pa kar 15,2 stopinje. Kot podarjajo številni meteorologi je tako primerjanje metodološko vprašljivo. Za leto 1890 so bile značilne nizke temperature, leto 1980 pa je eno najtoplejših v zadnjem stoletju, tako da primerjava ni objektivna. O tem se lahko prepriča vsakdo, ki ima doma

statistične podatke tržaškega talasografskega inštituta od leta 1841 pa do današnjih dni. Da bi bila mera polna, je treba še poudariti, da je večina meteoroloških postaj v mestih, na meritve pa vpliva tako imenovana mestna mikroklima. Na to značilnost opozarjajo predvsem sovjetski meteorologi in klimatologi, ki so mikroklimatske pojave zaradi človeških dejavnosti najgloblje proučili. Zaradi stanovanjskega ogrevanja, mestnega prometa, industrijske dejavnosti se v mestih ni povečala samo povprečna temperatura, nad njimi se vse pogosteje razteza zavesa dima in drugih plinov, ki preprečuje nočno ohlajevanje. Bolj zanesljivi so torej podatki gorskih meteoroloških postaj, ki potrjujejo ugotovitve o postopnem višanju temperature, a ne tako dramatično kot v mestih, te meteorološke postaje pa imajo podatke le za nekaj desetletij, tako da niso statistično zanimivi, saj zaobjemajo le krajša obdobja.

Nasprotniki teorije o katastrofalnem pojavu tople grede še poudarjajo, da se bo z zvišanjem temperature zvišalo tudi izparevanje, s tem pa oblačnost, oblaki pa kot zrcala odbijajo sončne žarke. Vseeno pa tudi ti meteorologi in klimatologi ne podcenjujejo tega pojava. Narava bi z lahkoto vzpostavila ravnovesje, ker bi se zaradi povečanega ogljikovega dioksida izboljšali pogoji za fotosintezo, a kaj, ko bo človek to umetno preprečil s še nadaljnjo sečnjo gozdov in še večjo uporabo trdih in tekočih goriv. Da bi bila mera polna, pa je treba poudariti, da se ob ogljikovem dioksidu v ozračju nahajajo tudi drugi plini, ki rasti- nju ogrožajo možnost fotosinteze.

Februarski posnetek iz Boljunca zgovorno priča o izredno visokih temperaturah

(Foto M. Maganja)

Suša načela italijanske vodne rezerve prihodnji meseci bodo lahko dramatični

Arno je iz dneva v dan bolj podoben potoku kot pravi reki (Telefoto AP)

Kmetje bijejo plat zvona. S prvim marcem se je začela meteorološka pomlad, ki pa do sedaj ni prinesla toliko pričakovanih padavin, kratkoročne in dolgoročne napovedi pa ne obetajo bistvenih sprememb. Nad Sredozemljem še vedno vztraja taka barična situacija, ki smo je navajeni za pasje poletne dni. Meteorologi pa napovedujejo za prihodnje dni, da bo živoserbrni stolpec celo porušil »zid« 25 stopinj nad ničlo. Izparevanje že borne vode se bo torej še nadaljevalo. Širo po Apeninskem polotoku so vodna zajetja skoraj suha, vsepovsod se je znižala podtalnica, vodostaj rek pa je pod stoletnim minimumom. Kmetom je malo mar, ali je sedanje katastrofalne suše kriv pojav tople grede, ne bodrijo jih niti optimistične trditve domačih klimatologov, da je to normalen ciklični pojav, ki so ga v preteklosti že zabeležili, a ni ostal v človeškem spominu, tako da ga navajajo le statistični podatki.

Te številke pa so zaskrbljujoče. Po podatkih, ki so jih zbrali v 12 statistično najpomembnejših meteoroloških postajah Apeninskega polotoka, je februarja in prvi teden marca padlo le 160 milimetrov dežja, medtem ko so v istem obdobju lani namerili 450 milimetrov. Letos je bilo torej kar za 65 odstotkov manj padavin. Če pa upoštevamo, da je tudi lanski podatek o 450 milimetrih dežja za 40 odstotkov pod stoletnim povprečjem, je lahko vsakomur jasno, da je položaj že dramatičen. V lanskem novembru in decembru ter januarja so v istih meteoroloških postajah namerili za tretjino manj padavin kot lani. Če ne bo marca izdatnejših padavin, bo torej prizadet ne samo pridelek zgodnjih vrst povrtnin, temveč ves kmetijski pridelek. Racioniranje vode, ki je bila do sedaj predvsem značilnost italijanskega Juga, bo postala povsem običajna tudi za Sever. V Liguriji, ki je med najbolj deževnatimi območji Ita-

lije, je letos padlo 120 milimetrov manj dežja, tako da bi lahko v Genovi in v drugih mestih že v kratkem začeli z racionalizacijo vode. Še težji je položaj v Toskani, da ne omenimo Sardinije, kjer je v vodnih zajetjih le še 299 milijon kubičnih metrov vode, ali 16 odstotkov običajnih rezerv. Povsod se sestajajo posebni štabi civilne zaščite, ki pa so zaradi večdesetletnih zamud in mačehovskega odnosa do vodnega bogastva nemočni.

Kot običajno skušajo politiki mašiti luknje z napovedmi o podražitvi vode in nas pitajo s podatki, da je naša voda med najcenejšimi v razviti Evropi. Nedvomno je to tudi res, treba pa se je tudi vprašati, zakaj so raje sredstva namenjali za vprašljive investicije in so v številnih krajih dobesedno zanemarili vodovodna omrežja, tako da so se vodovodne cevi spremenile v prava rešeta, ki izgubljajo po poti tudi do 50 odstotkov vode. Tiste krajevne uprave, ki so pred časom poskrbele za modernizacijo svojega vodovodnega omrežja in se niso bale, da bi jih podražitve prizadele na volitvah, lahko danes z mirno vestjo pričakujejo dodatne težave.

Klimatologi, tako zagovorniki tople grede kot zagovorniki ciklične teorije, so prepričani, da se bo suša na naših zemljepisnih širinah še stopnjevala. Padavine se bodo namreč povečale ob ekvatorju in nad 50 stopinjami zemljepisne širine, v bistvu severno od Frankfurta, Prage in Kijeva. Južno od Alp in v vsem Sredozemlju pričakujejo pravo subtropsko podnebje s sušami, ki bodo vsako leto hujše. Meteorologi pa vseeno upajo, da se to ne bo zgodilo in da bi lahko prej ali slej prišlo do preobrata. Pri tem pa opozarjajo, da dosedanj meteorološki matematični modeli dokazujejo, da so spremembe toliko bolj burne, kolikor je bil predhodni položaj statičen in dolgotrajen.

Alge ponovno grozijo severnemu Jadranu

Pred dnevi so italijanski biologi potrdili sum, da je v severnem Jadranu že prišlo do bohotenja alg. Dvajset milj od obale so med Ancono in Chioggio pod morsk gladino ugotovili prve kompaktne sklade sluzaste biološke mase. Priča smo torej lanskoletni repizi prekomernega bohotenja alg, ki pa je tokrat še bolj zgodnja. Kaj to pomeni, ni še povsem jasno. Po dosedanjih izkušnjah, in teh na žalost ne manjka, lahko torej pričakujemo tudi letos v severnem Jadranu pravo eksplozijo alg z vsemi posledicami za turizem in priobalno gospodarstvo.

Po vsem sodeč smo ponovno na simpozijih, srečanjih in v megalomanskih načrtih izgubili dragocene mesece. Tisti biologi, ki so napovedovali, da se bo pojav sam po sebi iztrošil, so se torej bridko zmotili. Ob letošnji repizi nas bodri le spoznanje, da bodo bržkone biologi sedaj do potankosti ugotovili mehanizme, ki sprožijo to prekomerno bohotenje alg. Že sedaj pa postaja vedno bolj jasno, da bohotenju botruje cel niz okoliščin. Če se omejimo na naš Tržaški zaliv, si upamo trditi, da je onesnaženje le v manjši meri krivo za tako stanje. Naše območje v zadnjem desetletju ni povečalo onesnaženja, število prebivalstva upada, onesnažujoče industrije pa je zaradi krize iz leta v leto manj. Vzroki so torej predvsem hidrometeorološke in biološke narave, saj podmorski prag med Savudrijo in izlivom

Soče ter neznatni morski tok, ki uvaja vodo z istrske obale, preprečujeta, da bi v naš zaliv prispela onesnažena voda reke Pad. Temperatura se je nesporno zvišala, kar pa je huje, že nakaj let ni prišlo do vertikalnega mešanja morske vode, ki ga povzročata močan jugo in v manjši meri burja. Na dnu prihaja torej do eutrofizacije, kisika je vedno manj, zaliv se dobesedno spreminja v kal, v katerem umira življenje.

Morje je cvetelo tudi v preteklosti ob izrednih vremenskih razmerah, pojav pa se ni pojavljal iz leta v leto kot sedaj. Nedvomno se je v našem zalivu in ob njem porušilo tudi biološko ravnovesje. Starejši se nedvomno spominjajo, kako so jeseni v Trstu ob kostonjih na stojnicah prodajali tudi mušole. Ta školjka z latinskim imenom Noetova barka je bila značilna predvsem za zahodni del Tržaškega zaliva, kjer so bile na dnu tudi Jakobove pokrvače, kaperocoli in številne druge školjke srčanke. Školjke so nedvomno med najboljšimi naravnimi prečiščevalnimi filtri, ki pojedjo vso hranilno nesnago, če školjk ni se zaredijo drugi organizmi. Prav to se po vsem sodeč dogaja v našem zalivu, tako da nam ne preostaja drugega, kot da bi poskrbeli za ponovno prisotnost školjk na dnu našega zaliva, ki smo jih s prekomernim ribarjenjem v zadnjih dveh desetletjih iztrebili.

Lanskoletni posnetek miljskega mandrača je na žalost še aktualen (Foto Križmančič)

Napisal
in uredil
VOJKO COLJA

Knjige ZTT v italijanščini so predstavili v Gorici Zbirka Estlibris želi posredovati naše slovstvo v italijanski prostor

Predsinocnjim so v dvorani Cocolin v Ul. Seminario predstavili novo knjižno zbirko Estlibris, ki jo je pred nedavnim izdalo Založništvo tržaškega tiska. Na večeru, ki ga je priredil Inštitut za družbeno in versko zgodovino, sta o zbirki spregovorila prof. Elvio Guagnini s Tržaške univerze in urednik zbirke Miran Košuta.

Uvodoma je predavatelj in žal maloštevilno občinstvo, v veliki večini so to bili le naši ljudje, pozdravil ravnatelj Inštituta Fulvio Salimbeni, ki je poudaril pomembnost knjižne zbirke, ki želi nuditi italijansko govorečemu prebivalstvu možnost, da поблиže spozna slovensko in slovansko literarno ustvarjanje in izročilo.

Sledil mu je profesor Elvio Guagnini, ki je podrobneje analiziral predstavljene knjige. Zbirko sestavljajo štiri knjige. Zbirko esejev "Trubar, Kosovel, Kocbek e altri saggi sulla letteratura slovena" je napisala Marija Pirjevec, ostala leposlovna dela pa so zbirka poezij Srečka Kosovega "Fra il nulla e l'infinito" v prevodu Gina Brazzodura, prevod povesti Franceta Bevka Mrak za rešetkami (italijanski prevod Ezia Martina se glasi "Crepuscolo") in roman Vladimira Bartola "Alamut", za prevod katerega je poskrbel Arnaldo Bressan. Guagnini je dejal, da želi ZTT s predstavljeno zbirko ponesti slovensko leposlovje daleč v italijanski svet. Število slovenskih del, ki so bila do sedaj prevedena v italijanščino, je dejal Guagnini, je vsekakor preskromno, da bi lahko poznali pomembnost slovenske kjižev-

nosti. Nova zbirka naj bi to vrzel vsaj delno odpravila. Predstavljena dela so nedvomno pomemben delček slovenske književne ustvarjalnosti, načrti ZTT-ja pa gredo v pravo smer.

Prav o načrtih našega založništva je nato spregovoril urednik zbirke Miran Košuta, ki je med drugim dejal, da je zbirka le del širšega programa. Sedanja knjižna zbirka bodo v kratkem obogatila še nekatera druga prav tako zanimiva dela. V letošnjem letu bodo

namreč izšli v italijanskem prevodu še delo Vuka Stefanovića Karadžića "La Serbia e l'Europa", knjiga prof. Jožeta Pirjevca "Tito, Stalin e l'Occidente" ter zbirka 40 poezij Simona Gregorčiča. ZTT bo med drugim založilo tudi slovenski prevod Dantejeve "Božanske komedije".

Na sliki (Foto Čubej): posnetek s petkove predstavitve; (z leve proti desni) Miran Košuta, Elvio Guagnini in Fulvio Salimbeni.

Dogovor med Občino Števerjan in Pokrajino Kmalu začetek obnove ceste vina in češenj

Na števerjanskem županstvu so se v prejšnjih dneh sestali pokrajinski odbornik za javna dela Gianfranco Deius, števerjanski župan Ivan Humar in občinski odbornik za javna dela Korišič ter tehniki Občine in Pokrajine ter inž. Valentini, ki so mu poverili izdelavo načrta za obnovo števerjanskega dela ceste vina in češenj. Na srečanju so se dogovorili o postopku za čimprejšnjo uporabo 300 milijonov lir, ki jih je Dežela dodelila za prve posege na tej cesti, tako da ne bi skorajšnji razpust izvoljenih organov povzročil dodatnih zamud.

Dogovorili so se, da bodo del razpoložljivega denarja namenili izplačilom

za že pred skoraj 20 leti razlašene površine ob takratnem širjenju ceste. Preostali denar bodo uporabili za ureditev odseka med Bukovjem in Jazbinami, kjer je temeljito popravilo najbolj nujno. Obnovili in utrdili bodo cestišče, odtočne jarke in drugo.

Izvršilni načrt bo najkasneje do 20. t.m. moral odobriti števerjanski občinski svet. Takoj zatem ga bodo posredovali pokrajinskemu uradom, da bo lahko postopek stekel tuvi v času obnove uprav. Na srečanju so izrekli željo, da bo to omogočilo čimprejšnjo ureditev ceste, tako da bo lahko nato postala pokrajinska, kot je že sklenila goriška pokrajinska uprava.

V četrtek uradna predstavitev letošnjih sejmskih manifestacij

Dvajset let sejmov v Gorici

V Gorici bomo letos praznovali 20 let sejmskih prireditev. Prvi sejem Espomego (ki so ga letos delno preimenovali v Expomego) so namreč priredili leta 1971 z namenom, da bi pospešili gospodarsko sodelovanje in izmenjavo s sosednimi Jugoslavijo, Avstrijo in Madžarsko. Sejmske prireditve so se nato obogatile še s novimi pobudami ter pritegnile še druge razstavljalce. Letos napovedujejo še nadaljnjo obogatitev sejmskega sporeda, tudi z namenom, da bi počastili okroglo obletnico.

Sejmski koledar bodo predstavili v četrtek ob 18. uri in konferenčni dvorani razstavišča predsednik Trgovinske zbornice Enzo Bevilacqua, predsednik Sejmske ustanove Maurizio Tripani in podpredsednik deželne uprave Gioacchino Francescutto. Napovedujejo vrsto novosti, ki naj bi popestrile in obogatile spored gorških sejmov. Prva bo že ob letošnjem Expomegu, ki ga bodo razširili tudi na Tržič, kjer bo v in ob kanalu Valentinis na ogled sekcija pomorske opreme in plovil Exponautica.

Za slovenske žene in dekleta na številnih družabnih prireditvah

Osmi marec: predvsem praznovanje

Tudi goriška slovenska dekleta in žene so veselo praznovali 8. marec - mednarodni dan žena. Sinoči so se Vrhovke zbrale v domačem kulturno-športnem središču, Sovodenjke v domači gostilni pri Francetu, Doberdobke pa v telovadnici osnovne šole.

Naša dva zgornja posnetka (Foto Čubej) pa sta s četrtkovih prireditev v gorškem Kulturnem domu (levo) in domu na Bukovju (desno).

V Kulturnem domu v Gorici se je zbralo kar 120 deklet in žena. Za pri-

jetno razpoloženje je poskrbel Sten Vilar, ki je vodil več duhovitih igric. Tako so se ženske pomerile med seboj v streljanju enajstmetrovk (mini mundial) in v spretnostnem plesu z balončki. Seveda ni manjkalo dobre glasbe in prisrčne zabave.

V domu na Bukovju je bilo prav tako prijetno. Zbrane žene, med temi je bila tudi 83-letna Polda Koren, je uvodoma nagovoril števerjanski župan Humar, nato so člani doberdobskega ansambla Krucenal band poskrbeli za ples in duhovite dovtype.

Zapojmo pesem... v Sovodnjah

Sovodenjska dekleta se bodo po skoraj štirih letih ponovno predstavila domačemu občinstvu s pevskim večerom "Zapojmo pesem...". Prireditve, ki bo v petek, 16. marca, ob 20.30 v Kulturnem domu v Sovodnjah, se pomensko precej razlikuje od prvega samostojnega koncerta "Kaj ti je deklica". Tokrat ne bodo pevke v celoti izvajale novih, komaj izpljenih pesmi, ampak bodo predstavile partiture, ki so jim bile v zadnjih letih najbolj pri srcu.

Gre predvsem za pesmi dveh sodobnih skladateljev, prof. Stanke Jericija in Ignacija Ote, ki sta v repertoarju Sovodenjskih deklet najbolj zastopana. Prof. Jericijo je lani ob priložnosti 100-letnice rojstva Petra Butkovića — Domna uglasbil tri njegove poezije, Ignacij Ota pa je tonsko opremil poezijo Franja Rojca "Pozimi na Krasu". Petkov večer se nam torej prikazuje kot nekaka zahvala in počastitev v pevski obliki, hkrati pa kot prijetno in prijateljsko srečanje v domačem krogu.

Da bo večer še popolnejši, bodo dekleta prepletala pesmi z verzi: poleg Župančiča, Kosovela in Petra Butkovića bo imela na odru osrednje mesto poezija naše pesnice Ljubke Šorli. S tem se bodo tudi v Sovodnjah poklonili njeni 80-letnici.

Na večeru nastopajo: Nada Devetak, Sonja Pelicon, Danila Petijan, Valentina Milocco, Nadja Fajt, Tatjana Cotič, Irena Gulin, Alenka Florenin, Majda Pelicon in Tanja Kuzmin. Vodi Sonja Pelicon.

KAVARNA SLAŠČIČARNA

Il Fornaio

Claudio Cozzutti - Elena Devetak

OB NEDELJAH ODPRTO DO 13. URE

GORICA - Tel. 521522
Ul. Garzarolli 195

ŽENSKI BUTIK

SILVIA

GORICA - Ul. Boccaccio 2
Tel. (0481) 33224

NOVI MODNI ARTIKLI POMLAD 1990

KROJI ZA MOČNEJŠE POSTAVE

modyva **KAMBA** FIVE O'CLOCK della ferrari *Carla Carini*

PRESTIAUTO

■ Do trideset milijonov lir, ki jih boš lahko vračal z ugodnimi mesečnimi obroki v časovnem roku do štirih let

■ V prvem letu boš brezplačno razpolagal z vrsto posebnih zavarovanj, ki smo si jih zamislili v sodelovanju s SAI

■ (0481) 387333
NEPOSREDNA ZVEZA PRESTIAUTO
Posebna telefonska številka, na kateri boš dobil katerokoli pojasnilo

Banca Agricola Kmečka banka Gorica

